

ידיעון הביטחון הסוציאלי בעולם

גיליון מס' 2 | שבט תשע"ו - ינואר 2016

מאת ד"ר ז'ק בנדלק

פתח דבר

ידיעון הביטחון הסוציאלי בעולם – נייר מידע ראשון מסוגו שמפרסם מינהל המחקר והתכנון של הביטוח הלאומי מדי רבעון – מציג את החדשות בתחום מדיניות הביטחון הסוציאלי במדינות שונות לנוכח האתגרים החברתיים שבהן.

גיליון מס' 2 מתמקד ברפורמה במערכת הקצבאות המתוכננת בפינלנד ב-2016, במידע על המדינות שאין בהן חובת פרישה עקב גיל, ובהשוואות של מגמות הביטחון הסוציאלי בין מדינות בעולם לבין ישראל.

קריאה נעימה,
פרופ' דניאל גוטליב, סמנכ"ל מחקר ותכנון

ניסוי: רפורמה במערכת הרווחה בפינלנד קצבה בסיסית אחידה תחליף את רוב הקצבאות

ממשלת **פינלנד**, שנבחרה במאי 2015 (ממפלגת המרכז), יוזמת רפורמה מקיפה במערכת הביטחון הסוציאלי.

במסגרת הרפורמה יבוטלו רוב קצבאות הקיום המשולמות כיום על-ידי המוסד לביטחון סוציאלי הפיני (KELA), בהן קצבת אבטלה, נכות, זיקנה, הבטחת הכנסה וילדים, ובמקומן תשלום קצבה בסיסית אחידה (UBI – universal basic income) שתינתן ללא מבחן הכנסה לכל תושבי המדינה.

לפי הערכות, סכום הקצבה הבסיסית יהיה 1,000 אירו ליחיד, בתוספת של 500 אירו לבן/בת זוג ו-250 אירו לכל ילד, והיא תהיה פטורה ממש הכנסה.

הרפורמה הנמצאת עדיין בתהליך החקיקה, תופעל תחילה כניסוי בכמה מחוזות במדינה. לפי KELA, מטרת הניסוי היא "למצוא דרכים לעצב מחדש את מערכת הביטחון הסוציאלי בתגובה לשינויים בשוק העבודה". הניסוי יאפשר גם "לחקור כיצד להפוך את מערכת הרווחה למעצימה יותר וליעילה יותר במונחים של מתן תמריצים לעבודה. יעדים נוספים כוללים הפחתת בירוקרטיה והתייעלות מערכת הרווחה המסובכת".

סקר שעשה KELA בספטמבר-אוקטובר 2015 הראה כי 70% מתושבי פינלנד תומכים בתשלום קצבה בסיסית במקום הקצבאות הקיימות. עלות הרפורמה מוערכת בכ-50 מיליארד אירו בשנה (24% מהתמ"ג), והיא תאושר סופית לקראת סוף שנת 2016 או תחילת 2017.

נציין, כי מדינות נוספות באירופה (אנגליה והולנד למשל), בוחנות גם הן את אפשרות להחיל ב-2016 תוכנית של תשלום קצבה בסיסית אוניברסלית (UBI).

חובת פרישה בגלל גיל? לא באנגליה, קנדה, אוסטרליה, ניו זילנד וארה"ב

ברוב המדינות בעולם קיים חוק המאפשר לחייב עובד לפרוש מהעבודה בשל גילו. למרות זאת, כמה מדינות בחרו שלא לקבוע חובת פרישה בשל גיל, מתוך תפיסה שפרישה כזו מהווה אפליה על רקע גיל (גילנות, Ageism).

אנגליה: משנת 2011 אנגליה היא המדינה האירופית היחידה שאין בה חובת פרישה.

קנדה: משנת 2009 אין חובת פרישה בפרובינציות מסוימות, ומ-2012 – בכל המדינה.

אוסטרליה: בשנת 2004 נקבע בחוק (age discrimination act) שאין חובת פרישה בשל הגיל, אלא במקרה שהעובד אינו מסוגל למלא אחר דרישות התפקיד.

ניו זילנד: משנת 1999 אין חובת פרישה.

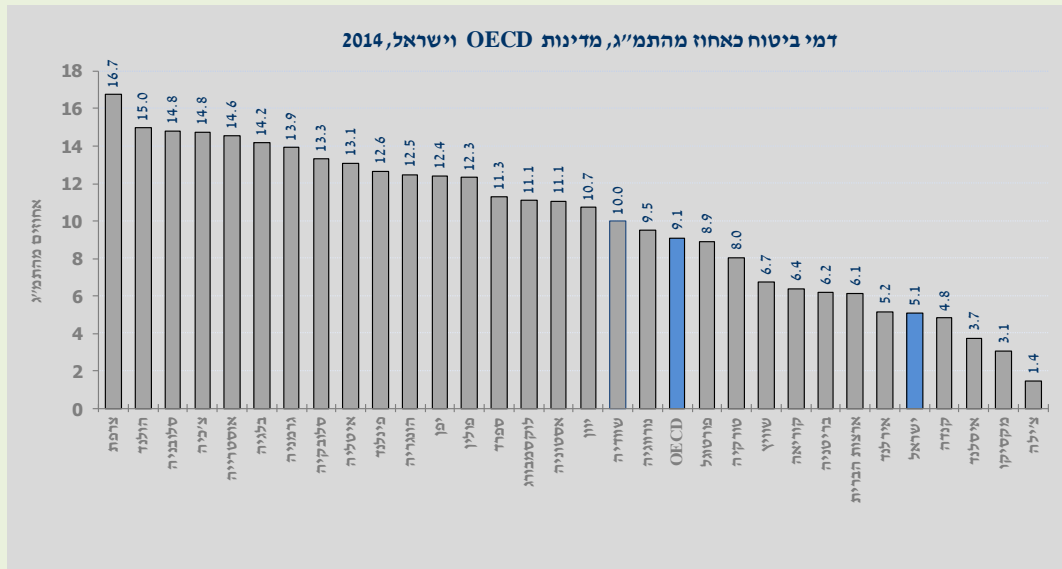
ארה"ב: מ-1986 אין חובת פרישה מהעבודה. אפשר לכפות פרישה על עובד אם גילו הוא הגורם הפוגע ביכולתו למלא את תפקידו.

הידעתם?

- **בלגיה:** קצבה לעצמאים לצורך טיפול בבן משפחה חולה מ-1 באוקטובר 2015, עובד עצמאי שמפסיק את עבודתו לצורך טיפול בבן משפחה חולה יהיה זכאי לקצבה בסך 1,092 אירו לחודש מלא (או 546 אירו להפסקת עבודה חלקית). משך התשלום המרבי נקבע ל-12 חודשים לכל תקופת העבודה. בן משפחה מוגדר כבן/בת זוג, הורה, ילד או כל בן משפחה אחר שגר בביתו של העצמאי.
- **צרפת:** הרחבת ביטוח הבריאות האוניברסלי (MUTUALISATION – PUMA – protection universelle maladie) לכל מי שנמצא בשטח המדינה באופן חוקי יותר משלושה חודשים וללא תנאים נוספים. הזכאות לשירותים רפואיים מוקנית ללא הגבלת זמן וללא צורך לחדש את האישורים מרשויות המדינה מדי שנה כפי שהיה נדרש עד כה.
- **פולין:** הארכת חופשת לידה לאישה ולגבר בינואר 2016 הוארה חופשת הלידה המרבית לאישה, מ-20 ל-26 שבועות, ושל בן הזוג המעוניין להחליפה – משבועיים לשישה שבועות.
- **שוודיה:** הארכת תקופת מחלה בתשלום מפברואר 2016 בוטלה התקופה המרבית לתשלום דמי מחלה (914 יום), כך שמי שאינו יכול לעבוד בשל מחלתו יהיה זכאי לחופשת מחלה בתשלום ללא הגבלת זמן.

המספרים מספרים: ישראל בעולם (מתוך פרסומי ה-OECD)

- **דמי ביטוח כאחוז מהתמ"ג:** בישראל, דמי ביטוח לאומי ובריאות מהווים כ-5.1% מהתמ"ג, לעומת 9.1% בממוצע במדינות ה-OECD. בהשוואה בינלאומית, ישראל נמצאת בין המדינות הנמוכות בגביית דמי ביטוח ביחס לתוצר, מכאן שבישראל משלמים הרבה פחות דמי ביטוח לעומת העולם המפותח. לדוגמה, במדינות כמו גרמניה, צרפת או אוסטריה, שיעור דמי הביטוח מהתמ"ג הוא פי שלושה מהשיעור בישראל.

- **גיל פרישה בפועל:** בישראל, גיל הפרישה מהעבודה בפועל הוא בין הגבוהים במדינות ה-OECD: 67.8 שנה לגבר ו-66.4 שנה לאישה. לעומת זאת, תוחלת החיים בישראל לאחר הפרישה היא הנמוכה מבין המדינות המפותחות: 16.3 שנה לגבר ו-20.3 שנה לאישה.
- **זכאים לגמלת סיעוד:** הזדקנות האוכלוסייה היא הגורם העיקרי בכל מדינות ה-OECD לגידול במספר הזכאים לגמלת סיעוד, אך בישראל המצב שונה: אוכלוסייתה היא בין הצעירות ביותר במדינות הללו, אך שיעור הזכאים לגמלה בכלל האוכלוסייה – 2.7% - גדול מהשיעור הממוצע ב-OECD - 2.3%. בפורטוגל לעומת זאת, האוכלוסייה מבוגרת למדי, אך רק חלק קטן ממנה (0.4%) מקבל גמלת סיעוד.

מקורות

- פרסומי מינהל המחקר של הביטוח הלאומי
<http://www.btl.gov.il/Publications/Pages/default.aspx>

- OECD Data
- MISSOC: *The EU's Mutual Information System on Social Protection*
- Social Security Administration (SSA) and International Social Security Association (ISSA): *Social Security Programs Throughout the World*
- ISSA : *Social Security Country Profiles*
- ILO : *Social security inquiry database*
- European Commission : *European Social Policy Network*